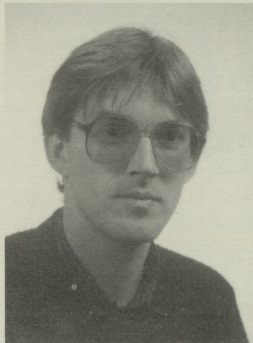

DE WET FRANCHIMONT EN DE PERSVOORLICHTING DOOR HET PARKET : de omzendbrief van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal.

Eenkele maanden geleden gaf de Minister van Justitie opdracht aan een werkgroep met vertegenwoordigers van de parketten, politiediensten en de dienst voor strafrechtelijke beleid én met vertegenwoordigers van de hoofdredacteuren en beroepsjournalisten om een nieuwe omzendbrief voor te bereiden in verband met de persvoorlichting door parket en politie. Met ingang van 15 mei j.l. is de nieuwe omzendbrief "betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek" in werking getreden. Een kennismaking.

De artikelen 28 quinquies, § 3 en 57, § 3 van het wetboek van strafvordering...

Sedert de inwerkingtreding op 2 oktober 1998 van de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek is een wettelijke basis gecreëerd voor de informatieverstrekking door het parket aan de pers in verband met gerechtelijke dossiers tijdens de fase van het vooronderzoek. De nieuwe artikelen 28 quinquies, § 3 en 57, § 3 van het Wetboek van Strafvordering vormen aldus een belangrijke uitzondering op het beroepsgeheim (art. 458 S.W.) en op het voortaan expliciet in de wet vastgelegde geheim van het opsporingsonderzoek en geheim van het gerechtelijk onderzoek. De praktijk van de informatieverstrekking door het parket aan de pers had tot dan toe geen wettelijke grondslag, aangezien de basisprincipes en de concrete modaliteiten van deze informatieverstrekking werden geregeld via een aantal ministeriële omzendbrieven die dateerden van 1953 (Du Bus de Warnaffe), 1965 (Vermeulen) en 1984 (Gol).

Het nieuw ingevoegde artikel 28 quinquies, § 3 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt : "De procureur des Konings kan, indien het openbaar belang het vereist, aan de pers gegevens verstrekken. Hij waakt voor de inachtneming van het vermoeden van onschuld, de rechten van de verdediging van de verdachte, het slachtoffer en derden, het privé-leven en de waardigheid van personen. Voor zover als mogelijk wordt de identiteit van de in het dossier genoemde personen niet vrijgegeven". Artikel 57, § 3 houdt een analoge uitzondering in op het geheim van het gerechtelijk onderzoek, zij het dat in deze fase de informatieverstrekking aan de pers slechts toegelaten is mits instemming van de onderzoeksrechter. M.a.w. indien het openbaar belang dit vereist kunnen aan de pers gegevens worden versprekt, met inachtneming dus weliswaar van een aantal beperkende modaliteiten.

... een averechts effect ?

Kort na het inwerkingtreden van de zgn. Wet Franchimont dreigden deze nieuwe bepalingen echter een averechts effect te hebben. Terwijl de nieuwe bepalingen de basis moesten leggen voor een voorlichtingsbeleid door het parket, kon worden vastgesteld dat integendeel de persvoorlichting vanuit de parketten dreigde stil te vallen. Vanuit de journalistieke sector werd aangevoerd dat de restrictieve voorwaarden die de wet vermeldt (o.a. respect voor het privé-leven en het vermoeden van onschuld) door de parketten werden aangegrepen om de informatiekraan zo goed als helemaal dicht te draaien. En door het feit dat de nieuwe wet alle verantwoordelijkheid voor de persvoorlichting exclusief bij het parket legde, bleef er ook geen mogelijkheid meer over voor de informatieverstrekking door rijkswacht of politie. Zowel journalisten, maar ook de parketwoordvoerders, procureurs en persvoorlichters van politie drongen er uiteindelijk bij de Minister van Justitie op aan om via een ministeriële omzendbrief de informatiestroom van het gerecht naar de pers weer in goede banen te leiden. Op 3 mei j.l. werd door de Minister van Justitie, Tony Van Parys, de omzendbrief aan de verzamelde pers voorgesteld.

De nieuwe omzendbrief heeft ongetwijfeld de verdienste een aantal knelpunten te regelen en vooral een aantal wettelijke bepalingen naar de praktijk toe operationeel te maken. M.n. de mogelijkheid tot aanwijzing of delegatie (specifiek of permanent), waarbij niet de procureur des Konings zelf of de perswoordvoerder van het parket, maar in bepaalde gevallen ook de perswoordvoerder van de politie kan instaan voor de informatiedoorstroming naar de pers toe, is van cruciaal belang. Zaken die het voorwerp uitmaken van de gespecialiseerde opdrachten van de gerechtelijke politie, alsook zedenmisdrijven, in het bijzonder pedofilie, kunnen niet het voorwerp zijn van een permanente delegatie : in deze gevallen moet steeds verwezen worden naar de bevoegde procureur, al kan uitzonderlijk een perswoordvoerder van politie een specifieke opdracht krijgen met het oog op de informatieverstrekking aan de pers. Over andere zaken kan dan weer een permanente delegatie tot informatieverstrekking door de politie worden gegeven, onder de voorwaarden die worden vastgelegd in overleg tussen de procureur en de korpschef van de politiedienst. Het voorgaande verhindert niet dat de politie in het kader van haar taken van bestuurlijk politie steeds feitelijke gegevens kan mededelen, zoals plaats, datum, uur of andere gegevens van een ongeval of brand. Duidelijk is echter dat de politieambtenaren de pers nooit uit eigen beweging mogen informeren.

De omzendbrief kan niet anders voor het overige dan bevestigen dat tijdens het gerechtelijk onderzoek de persmededelingen niet versprekt kunnen worden dan mits toestemming van de onderzoeksrechter zelf. Dit verhindert evenwel niet dat de procureur des Konings in zijn hoedanigheid van vervolgende instantie, steeds de pers kan mededelen of de onderzoeksrechter gelast werd en op basis van welke tenlastelegging dit gebeurde. Ook is in de omzend-

brief bevestigd dat de toestemming door de onderzoeksrechter aan de procureur om informatie betreffende een dossier aan de pers te verstrekken, een goedkeuring inhoudt tot de mededeling in het algemeen "en niet tot elk afzonderlijk element van de mededeling".

Nieuw zijn vooral de bepalingen in verband met de aard, de inhoud en de vorm van de gerechtelijke informatieverstrekking ("actieve" of "passieve" informatieverstrekking), alsook de afspraken die met de pers kunnen worden gemaakt omtrent bepaalde communicatietechnieken (informatieverstrekking "off the record", "tijdelijke of volledige informatiestop"). In verband met de omstreken embargo-problematiek bevat de omzendbrief de volgende richtlijn : "De procureur des Konings of de perswoordvoerder van de politie kan uitzonderlijk en op gemotiveerde wijze de voorwaarden van een embargo bedingen, zijnde de afspraak om tijdelijk geen gebruik te maken van bepaalde informatie. Dit kan zowel individueel ten aanzien van een journalist die over bepaalde exclusieve informatie blijkt te beschikken, als collectief ten aanzien van de beroepsgroep".

Alleen voor beroepsjournalisten !

Opmerkelijk is dat krachtens de nieuwe circulaire de informatie in principe uitsluitend wordt verstrekt aan beroepsjournalisten die werden erkend op basis van de wet van 30 december 1963, aan journalisten-stagiairs die lid zijn van de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België (AVBB) en aan buitenlandse journalisten die in het bezit zijn van een officiële perskaart. Als een soort tegenprestatie wordt dan wel verwacht dat de Beroepsvereniging van Journalisten erop toeziet dat de gerechtsjournalisten zich aan de gemaakte afspraken houden. De Omzendbrief bepaalt : "Wanneer een journalist de afspraak betreffende de gehanteerde techniek niet respecteert, kan de procureur des Konings of de perswoordvoerder van de politie deze houding melden bij de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten (AVBB), dit met het oog op behandeling door haar deontologische instanties, alsmede aan de hoofdredacteur van het betrokken medium".

Meteen vestigt deze passage uit de omzendbrief de aandacht op de problematiek van de journalistieke zelf-regulering en zelf-controle. Van de bekendmaking van de omzendbrief maakte de Minister van Justitie overigens gebruik om erop te wijzen dat nu wel degelijk de journalisten aan zet zijn en dat dringend werk moet gemaakt van de uitbouw van een betere kwaliteitsbewaking inzake de deontologie van de journalist. Met een enigszins dreigende (?) ondertoon verklaarde de Minister van Justitie : "De journalisten, hoofdredacteuren en uitgevers moeten sommige problemen binnen hun sector zelf oplossen. Indien dit niet gebeurt zou het Parlement wel eens een initiatief kunnen nemen", daarbij o.a. verwijzend naar een wetsvoorstel dat Stefaan De Clerck in voorbereiding heeft betreffende de oprichting van een "Raad voor de journalistiek".

Een omzendbrief is nog geen communicatiebeleid...

Bij de persvoorstelling van de omzendbrief sloot de Minister zijn

introdutchie af met de woorden : "De omzendbrief die op 15 mei van kracht wordt kan een mijlpaal genoemd worden in de vernieuwde relaties tussen pers en Justitie na een moeilijke periode". Het is nu afwachten of de omzendbrief op korte termijn het gewenste effect zal hebben. De in de omzendbrief zelf aangekondigde evaluatie zal ten laatste binnen de twee jaar moeten uitwijzen of het optimisme van de Minister van Justitie gewettigd was. Ondertussen zullen zowel op het vlak van de interne communicatie binnen justitie als op het vlak van de externe communicatie door justitie nog belangrijke stappen moeten gezet worden alvorens echt sprake kan zijn van een justitiële communicatiebeleid.

De aandacht moet er tenslotte worden op gevestigd dat de omzendbrief opvallend ook een aantal knelpunten in de relatie tussen pers en justitie niet aanraakt of regelt. Overigens kan een aantal van deze problemen ook niet via een ministeriële of interne circulatie aangepakt worden. Toch dringt zich een regeling op in verband met de bescherming van het journalistiek bronnengeheim, moet er duidelijkheid worden gecreëerd omtrent de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van journalisten in verband met heling, schending van het beroepsgeheim of verduistering van documenten en moeten er duidelijker voorschriften komen in verband met de overlegging of inbeslagname van redactioneel materiaal of van beeld- of geluidsopnamen van radio- of televisieomroepen op vordering van de rechtbank, onderzoeksrechter of parket. Ook de aanpassing van de Antwoordechtwet, het heroriënteren van de civiele aansprakelijkheid van journalisten en uitgevers en de problematiek van het kort geding in mediazaken moet op korte termijn de aandacht krijgen... Het moge duidelijk zijn : er is dus nog veel werk aan de winkel, wil men met recht en rede kunnen spreken van een "vernieuwde relatie tussen pers en Justitie na een moeilijke periode".

Nog dit. In de periode van parlementaire windstilte en lopende zaken is dit overigens het uitgelezen moment voor de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België om in de komende weken en maanden ook echt werk te maken van de verdere uitbouw van de bestaande Raad voor Deontologie. De geloofwaardigheid van de journalistiek kan er alleen maar bij winnen...

Dirk VOORHOOF

Le professeur Voorhoof passe en revue la circulaire du ministre de la Justice réglementant la politique de communication des parquets à la presse, entrée en vigueur le 15 mai dernier. Il lui reconnaît des mérites mais attire l'attention sur des manques flagrants. Il encourage donc l'A.G.J.P.B. à faire des propositions en matière de déontologie.

(voyez notre écho en page 10-11)